

10 Νοεμβρίου 2017

«...όσο πιο μεγάλη εξουσία έχει κάποιος, τόσο πιο ενάρετος οφείλει να είναι»

Ορθοδοξία / Ηθική

Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=174760>]

Εκτός όμως από τις χριστιανικές αρετές, ο ηγεμόνας του Μ. Φωτίου πρέπει να διαθέτει και τις αρετές ενός συνετού και σώφρονος ανθρώπου. Όπως λέει ο ίδιος, τα λόγια των ανθρώπων πρέπει να στηρίζονται στη σύνεση και στο σωστό ζύγισμα των συνθηκών[67]. Επίσης, τονίζει ότι ένας ηγεμόνας πρέπει να διαθέτει ευστροφία. Παραδέχεται όμως ότι κανένας δεν μπορεί να γίνει ευφυής, αν δεν διαθέτει αυτό το χάρισμα από τη φύση του[68]. Σύμφωνα με τον πατριάρχη Φώτιο πρέπει να προσέχει κανείς τις απερίσκεπτες κουβέντες, να είναι σταθερός στις απόψεις του και κύριος της γλώσσας του. Την αιτία για όσα πάνε καλά πρέπει να την αποδίδει στον Θεό, ώστε να είναι πρότυπο αρετής και ευσέβειας για τους υπηκόους του, αλλά και να αποτελεί και για όλες τις γενιές των ανθρώπων που θα ακολουθήσουν μια όμορφη και σπουδαία ενθάρρυνση, για την επιτέλεση ωραίων και σημαντικών έργων.

Η αξιοπιστία αποτελεί άλλο ένα σημαντικό γνώρισμα του ηγεμόνα. Δεν πρέπει να αναιρεί όσα υπόσχεται, καθώς αυτό θα τον κάνει αναξιόπιστο. Κάθε άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει το ψεύδος, κυρίως όμως οι κυβερνήτες, διότι οι άλλοι έχουν σαν απολογία την αδυναμία, για τους άρχοντες όμως δεν ισχύουν οι ίδιες δικαιολογίες, όταν είναι μοχθηροί στις γνώμες τους. Πρέπει να αποφεύγει κανείς τις έντονες υποσχέσεις, καθώς αν δεν τις εκπληρώσει, αντί για φίλος, θα

παρουσιασθεί σαν εχθρός. Άλλωστε οι έντονες υποσχέσεις αρμόζουν σε όσους δεν είναι άξιοι μεγάλης εμπιστοσύνης. Αναφέρει επίσης ότι ευεργέτης είναι αυτός που δεν περιμένει αντάλλαγμα[69]. Άξιος χαρίτων είναι εκείνος που σέβεται και τη φύση και την ονομασία της χάριτος και δεν παύει να τη μελετά, ώσπου να την ανταποδώσει. Ανάξιος χάριτος είναι όποιος ανταμείβει τον ευεργέτη με αχαριστία[70].

Μια ιδιαίτερα σημαντική αρετή του ηγεμόνα είναι η δικαιοσύνη. Ένας ηγεμόνας σύμφωνα με τον πατριάρχη Φώτιο οφείλει να είναι αδυσώπητος σ' εκείνους που διαπράττουν αδικήματα σε πρόσωπα και στην πολιτεία, γρήγορος στην αναζήτηση του δικαίου και στην αμερόληπτη απονομή του καθώς και συμπαθής στην αντιμετώπιση των αδικημάτων που γίνονται εναντίον του[71]. Δεν πρέπει να τιμωρεί, γιατί αυτό είναι χαρακτηριστικό των οργισμένων ανθρώπων και όχι των συνετών. Πρέπει να κυβερνάει με πυγμή, δείχνοντας πως θα τιμωρήσει, αλλά να μην τιμωρεί[72].

Ο ηγέτης προτρέπεται να επαινεί τους υπηκόους του, να υπακούει τους νόμους και να ρυθμίζει το βίο του με βάση πάντοτε αυτούς. Να μην επιβάλλει σκληρές τιμωρίες προς τους υπηκόους κατά τις νομικές διατάξεις, αλλά να τους παιδαγωγεί. Πρέπει να επιβάλλει την εξουσία όχι τιμωρώντας, αλλά να φαίνεται ως τιμωρός. Αυτό επιτυγχάνεται από την σοβαρότητα του ήθους, καθώς και την σεμνότητα και επιμέλεια των τρόπων, ενώ οι τιμωρίες είναι γνώρισμα οργίλων ανθρώπων, που στρέφονται εύκολα προς την τιμωρία από αδυναμία να καθοδηγήσουν το λαό φρονίμως. Ο άρχων πρέπει να είναι βραδύς στην τιμωρία των ενόχων και να χαίρεται όταν τιμά τους σπουδαίους, όμως να στενοχωριέται όταν τιμωρεί τους ενόχους. Ο θυμός είναι αλλοίωση του νου και κατατρώει την ψυχή αυτού που τον καταλαμβάνει. Φθείρει ολόκληρο τον ζωντανό οργανισμό[73]. Δεν πρέπει να τιμωρεί κανείς όταν είναι θυμωμένος. Ο θυμός είναι πάθος που τυφλώνει. Όποιος βρίσκεται σε κατάσταση θυμού δεν μπορεί να διακρίνει το καλύτερο από το χειρότερο. Έτσι δεν έχει νόημα να συμβουλεύει κανείς έναν οργισμένο[74].

Σύμφωνα με το Μ. Φώτιο όσο πιο μεγάλη εξουσία έχει κάποιος, τόσο πιο ενάρετος οφείλει να είναι. Ο πολιτικός άρχοντας πρέπει να αποφεύγει την κακία, αλλιώς θα ωθεί στην κακία όσους τον συναναστρέφονται και έτσι θα βλασφημούν το Θεό επειδή έδωσε εξουσία σε έναν τέτοιο άνθρωπο[75]. Οφείλει να εξασφαλίζει στους υπηκόους του μια πολιτεία χωρίς δολιότητες και να ρυθμίζει τη ζωή του με βάση τους νόμους. Να θεωρεί άριστο το δικαστή, ο οποίος επιδιώκει τη φύση του δικαίου με ορθότητα και ταχύτητα λογισμών. Δεν πρέπει να επαινεί την παρανομία.

Τονίζει επίσης πως πριν από κάθε πράξη πρέπει να προηγείται σκέψη[76]. Πρέπει επίσης να προσέχει κανείς τη φλυαρία. Στα πολιτικά και δημόσια προστάγματα είναι κάτι ευτελές και ταπεινό. Η ταχύτητα στην πράξη, στα λόγια και στις κινήσεις, συνοδευόμενη από ευταξία, αναδεικνύει τον κάτοχο σε θείο και υπερφυσές πρόσωπο, αλλά είναι σπάνιο και πολύ δύσκολο να συμπέσουν όλα μαζί. Η συμμετρία όμως σε αυτά μαζί με την ευταξία είναι κάτι αξιοθαύμαστο και μαζί με την ευλάβεια καθιστά τον άνθρωπο επιθυμητό να βλέπεται και καταλληλότερο να εξουσιάζει. Το ξέσπασμα σε γέλια εκτός από την ασχήμια που επιφέρει στο πρόσωπο αποτελεί και προσβολή της αξιοπρέπειας του ήθους.

(συνεχίζεται)

[67] Βλ. Φώτιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Ο Ηγεμών*, ό. π., σελ. 13.

[68] Βλ. ό. π., σελ. 31.

[69] Βλ. Λουκ. 6, 32 κ. ε.

[70] Βλ. Φώτιος, *Ο Ηγεμών*, ό. π., σελ. 73-75.

[71] Βλ. ό. π. Φωτίου του αγιοτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εκ της προς Μιχαήλ τον Άρχοντα Βουλγαρίας επιστολής-Τί εστίν έργον άρχοντος. Πρβλ. ό. π. Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, *Ο Ηγεμών*.

[72] Βλ. Φώτιος, *Ο Ηγεμών*, ό. π., σελ. 51-53.

[73] Βλ. ό. π., σελ. 81.

[74] Βλ. Μένανδρος, *Fragmenta, Comicorum Atticorum fragmenta*, vol. 3, Teubner, Leipzig, 1988, 573.1-3.

[75] Βλ. Φώτιος, *Ο Ηγεμών*, ό. π., σελ. 49.

[76] Βλ. ό. π., σελ. 55. Πρβλ. Ιωάννης Δαμασκηνός, Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως, §39.36-37, Kotter II.

[77] Βλ. ό. π. «Μέγα Αγίου Φωτίου: Ο Ηγεμών». Αναρτημένο στην ιστοσελίδα <http://holytrinitylight.blogspot.gr/2009/09/saint-great-photius-ruler-33.html>

<http://bit.ly/2yNQpqt>